

СТАНОВИЩЕ

Относно: Дисертационен труд на Виолета Павлова Коун „Емпатия и родителски стил при студенти от България и САЩ” за присъждане на научната степен „доктор” в област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: Психология 3.2., научна специалност: Медицинска психология/Консултативна психология.

От: Златка Михова Михова, доктор по психология, доцент на НБУ в направление 3.4. Социални дейности, клиничен психолог и семеен психотерапевт.

Дисертационният труд на Виолета Павлова Коун е с обем от 274 страници. Цитирани са 249 източника, 20 от които на български език, един на руски и 228 на английски език. Резултатите са представени в 20 таблици, 6 графики и 8 фигури.

Дисертационният труд има за цел да изследва отношението между емпатията, дефинирана като „склонността да се идентифицират емоциите и мотивите на другия и да им се отговаря със сходна емоция” и родителският стил, дефиниран като „приносът на родителя към връзката родител-дете”. Считаю, че подобни широки дефиниции са оправдани, тъй като позволяват да се проучи връзката между повече аспекти на изследваните феномени. Докторантката се насочва към извадка от млади хора, студенти в бакалавърско ниво с идеята да продължи проучванията на отношението между емпатия и родителски стил, правени в детска и юношеска възраст. Иновативна е задачата да сравни способностите за емпатия на български и американски студенти, като се опита да анализира межкултурови разлики.

Литературният обзор е целенасочен и проучва литературата, свързана с изследваните феномени. Той демонстрира широката усвещеност на докторантката в областта, като подобно на самото изследване хвърля „широка мрежа” за сметка на задълбочеността и критичния анализ.

Изследователската част на дисертацията има ясен и добре описан дизайн. Докторантката проверява пет хипотези – две свързани с отношението между емпатия и родителски стил, една насочена към межкултурово сравнение на емпатията, една свързана с различия в пола и една – с професионалната насоченост и участие в

дейности, подкрепящи развитието на способността за емпатия. Използваните инструменти са адаптирани за българска популация в близка възраст. Приложени са съвременни статистически методи и модели, които са подходящи за събраните данни и позволяват правенето на валидни заключения.

Анализът на данните следва задачите и хипотезите. Данните са представени в таблици и фигури, а анализът им е предпазлив и кратък. Доказват се хипотезите за различие в емпатията по пол и в зависимост от професионалната област и обучение/занимания развиващи емпатията. Не се потвърждават изцяло хипотезите за отношението между родителския стил и нивото на емпатия. Установява се връзка между възприеманото ниво на грижа от страна на майката и бащата и общия квотиент на емпатия, което е очаквано. Не успях да намеря обаче изследване на връзката между емпатията и двата стила, за които са формулирани хипотезите – а именно стилът висока грижа/нисък контрол и ниска грижа/висок контрол. В този смисъл първите две хипотези не са изследвани достатъчно адекватно. Сравняването на групи с високи показатели по двата стила на родителстване по отношение на емпатията би могло да е адекватно. Отделянето на групата изследвани лица с нисък квотиент на емпатия, които макар и малко все пак са достатъчен за анализ брой (които условно можем да обозначим като клинична извадка) и сравняването им с тези с висок квотиент също би могло да даде по-задълбочени възможности за анализ на отношението между емпатията и родителския стил.

Интересна е находката за разликата в нивото на емпатия между българските и американски студенти. Приемам разсъжденията на докторантката за възможно обяснение на тази разлика в контекста на различните култури, но са възможни и други обяснения. За мен е положителен фактът, че поне тук тя си е позволила да търси обяснения отвъд това, което други автори вече са казали.

Като цяло докторантката се е фокусирала повече върху изследване на емпатията и нейните компоненти, както и върху проверка на факторната структура на инструментите. Това е оправдано от гледна точка на приноса към развитие на инструментите, но донякъде се размива целта на разработката, а интересът към крайните стойности, които са важни за клиничните аспекти на темата, изцяло отсъства.

За мен най-интересна в структурното моделиране е частта, която показва висока корелация между факторите „фантазия” и „емпатия”, както и липсата на значима корелация (при това слабата корелация е с отрицателен знак) между „емпатия” и „личен дистрес”. Тези резултати много добре се вписват в разбирането за ментализацията като за психична функция, която е процес на въображението, интегрира когнитивен и емоционален компонент и се случва най-добре при умерени стойности на стрес.

Въпреки критичните бележки считам, че работата е добре структурирана, показва добри умения за ползване на специализирана литература, за провеждане на изследване, статистическа обработка и анализ на резултатите. Като цяло съм съгласна с приносите, които Виолета Коун е формулирала и считам, че отговаря на изискванията за присъждане на научната степен „доктор”.

Имам един въпрос към докторантката: Тъй като дисертацията е за присъждане на научна степен в областта клинична/консултативна психология, моят въпрос е как вижда приноса на дисертационния си труд в тази област?

26.05.2017

Изготвил:

(доц. д-р Златка Михова)